

‘Idioot zeg dat ze er maar vanuit gaan dat je op elk uur van de dag beschikbaar moet zijn. Je hebt toch een rooster! Wat heb je daaraan aan als dat iedere keer wordt veranderd? Ik vind het niks als de kinderen dan iedere keer maar naar de buurvrouw moeten. Er wordt ook wel erg weinig ondersteuning gegeven. In mijn bedrijf zou zoiets nooit gebeuren: daar wordt iemand fatsoenlijk ingewerkt. Zelfs iemand van het uitzendbureau. Je moet toch weten hoe alles werkt voordat je aan de slag kunt: waar het materiaal ligt, hoe het fotokopieerapparaat werkt, wie verantwoordelijk is voor wat. Ik heb het van het begin af niks gevonden, die school; wat een slechte organisatie. Gewoon een stelletje omhooggevallen leraren, die directie, geen managers.’

Janneke probeerde nog te verdedigen, ook al was ze het diep in haar hart wel met hem eens. ‘Je kunt een school toch niet vergelijken met een bedrijf; scholen werken niet op die manier. Dat heb ik je al zo vaak gezegd.’

‘Ja maar er werken wel ruim honderd mensen, die moeten toch aangestuurd worden. Zo’n groep moet je managen, anders wordt het een zootje.’

‘Nou ja, ik vind dat je er wel makkelijk over oordeelt. Een school is gewoon anders. Leraren zijn eigenlijk allemaal kleine zelfstandigen. Een directie bemoeit zich niet zoveel met wat leraren doen. Daar hebben ze het veel te druk voor met vergaderen en papieren doorwerken. Maar goed, ik hoef het niet te verdedigen. Ik had toch al besloten om er mee op te houden. Ik maak de komende twee weken af tot de paasvakantie en dan stop ik er mee.’

‘Meen je dat nou?’ reageerde haar man verbaasd. ‘Zou je dat nou wel doen? Zo snel al?’

‘Ja, het is allemaal veel te snel gegaan. Ik wil best wel weer lesgeven maar ik ga eerst een cursus doen om er weer in te komen. Dat lijkt me veel beter. Ik voel me onzeker en dat wordt steeds erger.’

‘Tja, je moet het zelf weten. Ik wil ook niet dat het ten koste gaat van de kinderen.’

Janneke sliep die nacht voor het eerst weer eens helemaal door.

Toen ze de volgende ochtend de directeur belde, reageerde deze nogal verbaasd. ‘We hadden de indruk dat alles wel aardig liep. Vervelend – nu moeten we weer opnieuw gaan zoeken. Hopelijk lukt dat binnen twee weken.’

Christien van Gool

Het PTA in het vmbo

Toen Erwin de Vries op een dag voor gebruikers van de lesmethode Neue Welle een Programma van toetsing en afsluiting (PTA) voor het vmbo kreeg aangereikt, werd hij daar niet vrolijk van. Al eerder, toen hij voor zijn eigen school, Willem Lodewijk Gymnasium in Groningen, een PTA moest opstellen, had hij zich gestoord aan de voorbeelden voor PTA's. Uitgebreide overzichten en matrixen zag hij, ontworpen door collega's waar docent en leerling geen touw aan vast konden knopen. Erwin de Vries ging zelf aan de slag en adviseert collega's in het vmbo om hetzelfde te doen.

Erwin de Vries

NEEM HET V

Om maar met de deur in huis te vallen. Mijn advies is: start met een eigen rooster. Vervolgens kunnen daar het aantal toetsmomenten van worden afgeleid en dan zal de schoolorganisatie zich daar hopelijk aan aanpassen. Zo is het op mijn school gegaan: ik heb niet afgewacht hoeveel toetsmomenten mij werden toegekend maar heb zelf het heft in handen genomen.

Belangrijk uitgangspunten bij het opstellen van een PTA zijn de volgende:

- het PTA is niets anders dan de regeling schoolonderzoek zoals we dat voordien kenden;
- maak een duidelijk verschil tussen voortgangstoetsen (meetellend voor rapportcijfers en overgang) en dossiertoetsen (meetellend voor het schoolcijfer voor het eindexamen).

De huidige dossiertoetsen werden vroeger schoolonderzoeken of SO's genoemd. Behoudens de naamgeving en

Foto: Anda van Riet.

OORTOUW!

de wens om alles in schema's te zetten, is er niet veel veranderd. Sommige scholen willen overigens in hun PTA (voorlopig) uitsluitend de dossiertoetsen opnemen, hetgeen wettelijk correct is.

Mijn uitgangspunten voor een PTA voor 3 en 4 vmbo zijn: voor klas 3 alleen voortgangstoetsen; voor klas 4 dossiertoetsen. Het is immers niet verstandig vroegtijdig al vaardigheden te toetsen die in de eindtermen als eindniveau geformuleerd zijn. Soms dwingt een school talendocenten in klas 3 toch al dossiertoetsen af te nemen; dan tellen die naast de voortgangstoetsen mee voor de overgang. Beter is niet toe te geven; leesvaardigheid is sowieso voorbehouden voor het centraal eindexamen.

Klas 3

In klas 3 worden de vaardigheden nog geïntegreerd getoetst. De luistertoets komt vanwege de organisatie

altijd aan het begin van de toets. In periode 3 is een spreektoets opgenomen. Als u wilt, kunt u ook in de andere perioden een spreektoets opnemen.

Voor de overgang kan er aan de verschillende perioden een verschillend gewicht worden toegekend of juist niet. Dat dient ook aangegeven te worden.

Gescheiden idioomtoetsing is in klas 3, wanneer er nog sprake is van 'voortgangstoetsing', ook nog mogelijk. Zulke 'schriftelijken' kunt u in het PTA opnemen, er een weging aan toekennen en de andere weging aanpassen. Het idioom van een hoofdstuk telt dan bijvoorbeeld 1 keer (12,5 %), het hele proefwerk 3 keer (37,5 %). Een andere weging is ook denkbaar.

Klas 4

In principe moeten de vier vaardigheden worden getoetst, waarbij leesvaardigheid op het CSE wordt afgenomen. Daarover kunnen dus geen dossiertoetsen worden afgenomen. Resteren voor klas 4 drie dossiertoetsen: spreken, luisteren en schrijven. Om het uzelf niet te moeilijk te maken zou ik uitgaan van de oude regeling schoolonderzoek en de indeling van de schoolonderzoeken over nemen. Van daaruit rekt u terug en deelt de stof van uw boek in.

Uitgangspunten bij de indeling:

- leesvaardigheid dient het gehele jaar getraind te worden;
- verschil tussen B- en KGT-leerlingen zit in de stof en de toets, niet in moment van afname;
- voortgangstoetsen in klas 3, dossiertoetsen in klas 4.
- luistervaardigheid in periode 2
- voor de handlingsdelen dient een gescheiden verhaalje opgenomen te worden.

Klas 4	Stof	Toets	Gewicht rapport	Gewicht schoolexamen
Periode 1	Neue Welle 4vmbo	Spreektoets;		50 % voor spreken (S1)
	Spreken Thema 1-4	Dossiertoets		
Periode 2	Spreken 5-8	Spreektoets;		50 % voor spreken (S2)
		Dossiertoets		
	Luisteren 1-8	Luistertoets;		100 % voor luisteren (L1)
		Dossiertoets		
Periode 3	Schrijven 1-8	Schrijftoets;		100 % voor schrijven (Sch1)
		Dossiertoets		

Schoolcijfer: $\frac{1}{3} \{ (Spreken 1 + Spreken 2) \cdot 2 + Luisteren 1 + Schrijven 1 \}$

Leesdossier

Verwart u het leesdossier op het vmbo vooral niet met het leesdossier in havo/vwo. Wat handelingsdeel op havo/vwo heet, is in het vmbo het leesdossier. Leesdossier in vmbo betreft een gevarieerde hoeveelheid teksten, op havo/vwo betreft het literatuur, *de schone letteren*.

Het leesdossier dient 'naar behoren' te worden afgerond. U mag dus bepalen wat 'naar behoren' is. Leergangen bieden taakbladen en verwerkingsopdrachten aan. Probeer met zulke bladen/opdrachten zoveel mogelijk eenheid met de andere moderne vreemde talen te bewerkstelligen.

Zo'n leesdossier bestaat uit een aantal door de school te bepalen teksten. Leerlingen geven met zo'n dossier aan welke ervaring zij hebben opgedaan in de vreemde taal. Het mag een gevarieerde verzameling van verschillende soorten teksten zijn. Te denken valt aan toeristische folders, reisgidsen, tijdschriftartikelen, handleidingen en fictionele teksten ('verhalen'). Let u er op dat samenwerking met Nederlands deel uitmaakt van de richtlijnen. Hier volgt een voorbeeld, wat ik redelijk zou achten. U kunt daar uw eigen draai aan geven.

LEESDOSSIER

Voor het leesdossier moet je verschillende teksten lezen. Denk aan folders, reisgidsen, tijdschriften, fragmenten uit jeugdboeken en krantenartikelen.

Hoeveel moet ik lezen?

Klas 3 minstens 5 teksten – totaal minstens 1000 woorden
Klas 4 minstens 10 teksten – totaal minstens 2000 woorden

Hoe leg ik het vast?

Van elk gelezen artikel schrijf je een leesverslag. Daarvoor maak je gebruik van de vragen op het 'taakblad Lezen'. Je doet alle teksten en leesverslagen samen in een snelhechter. Geen insteekhoezen gebruiken! Voorop zet je je naam, je klas en een inhoudsopgave.

Waar vind ik artikelen?

Een bruikbaar startadres zijn de verschillende vaklokalen van de Digischool <www.digischool.nl>.

Wanneer moet ik het inleveren?

Dat staat in het PTA (*datum, weeknummer of periode noemen*).

Krijg ik er een cijfer voor?

Nee. Je verslag wordt nagekeken. Het kan in orde zijn ('naar behoren') of niet in orde ('niet naar behoren'). In het laatste geval moet je het in orde maken.

Moet ik nog ergens op letten?

Ja, zonder afgesloten leesdossier geen overgangs- of schoolexamencijfer.

Tenslotte

De klacht dat leraren aan het werk gezet werden om de verschillende eindtermen die in een bepaalde toets werden 'afgedekt', in het PTA moesten opnemen, is mij vaak ter ore gekomen. Een goede leergang heeft een overzicht van eindtermen en als u in het PTA aangeeft dat u een bepaald hoofdstuk toetst, is met de interne verwijzing van de leergang zelf naar die eindtermen, aan die verplichting voldaan. Mijn advies dus: niet aan beginnen. Het is nodeloos en onvruchtbaar werk. Op <www.vmbo-examengids.nl> wordt over het PTA het volgende meegedeeld en daar is niets over de verplichting tot dat moeizame gevlooi te vinden. ■

Met dank aan Theo Hoebbers voor het commentaar

Programma van toetsing en afsluiting

Het programma van toetsing en afsluiting (PTA) beschrijft de toetsing voor het schoolexamen (SE). Het schoolexamen kan gespreid worden over leerjaar 3 en leerjaar 4. Dit betekent dat u voor uw vak of programma zowel voor leerjaar 3 als voor leerjaar 4 een PTA moet maken.

Een PTA bestaat bij voorkeur uit:

- een vakspecifiek gedeelte met per vak de toetsen en opdrachten voor het SE;
- een vakoverstijgend gedeelte voor de onderdelen die niet bij één vak of programma kunnen worden ondergebracht.

Hieronder vindt u een overzicht van wat in het PTA moet en kan worden opgenomen.

Verplicht om op te nemen in het PTA

In de vak/programmaspecifieke gedeeltes:

- aanduiding van de toetsen en opdrachten die deel uitmaken van het schoolexamen, inclusief de twee praktische opdrachten van ten minste 10 uur mits deze vakspecifiek zijn;
- de leerstof per toets/opdracht;
- de toets- of opdrachtvorm;
- het gewicht van de toets/opdracht;
- de totstandkoming van het schoolexamencijfer;
- de herkansingsmogelijkheden (per toets of opdracht) voor het SE, voor zover deze afwijken van de algemene regels voor herkansing.

In het vakoverstijgende gedeelte:

- een beschrijving van de twee praktische opdrachten van ten minste 10 uur wanneer deze vakoverstijgend zijn;
- een beschrijving van de handelingsopdracht voor oriëntatie op leren en werken;
- een beschrijving van het sectorwerkstuk voor de gemengde en theoretische leerweg.

Nuttig (maar niet verplicht) om in het PTA te vermelden

- het moment van afname van schriftelijke en mondelinge toetsen;
- de tijdsduur van schriftelijke en mondelinge toetsen;
- de periode waarin aan de opdrachten kan worden gewerkt en het moment waarop ze moeten worden ingeleverd
- het aantal uren waarbinnen praktische opdrachten moeten kunnen worden uitgevoerd.

Bij voorkeur niet opnemen in het PTA

- elementen van studiewijzers;
- uitvoerige documentatie van de schoolexamentoetsen en -opdrachten; (gedeeltes van) correctievoorschriften.

Bron: <http://www.vmbo-examengids.nl/e21/SloCito/guest/000/000/000/001fs>